

„A pap a hit tanúja, az örömhír misszionáriusa,
 a remény prófétája, Isten egyházának építője,
 Isten népének pásztora, az árvák és a
 védtelenek oltalmazója, a rászorulók védelmezője,
 a szenvedők vigasztalója, a lelkek atyja,
 mindenkinek bizalmasa, tanácsadója, vezetője
 és barátja.”
(VI. Pál pápa)

Dr. Lékai László bíboros, prímás, érsek urat
 aranymiséje alkalmából tisztelettel köszöntik

a Vigilia munkatársai és olvasói

Képzőművészet

Molnár C. Pál egyházművészetéről

Molnár C. Pálnak – ha talán meglepően hangzik is, az egyházművészet terén úttörő szerep jutott. A hazai katolikus papság és a közvélemény ízlése általában megragadt a barokknál, számára az attól eltérő ízlésben fogant oltárkép, falkép, stációsorozat nem igen jöhetett számításba. Molnár nemzedéke túljutott már nemcsak a barokkon, hanem mindazon, ami utána következett, túl a posztimpresszionizmuson és a különféle mestersegesen kiagyalt modernista irányzatokon. Renoirt, Monet-t, Cézanne-t nem lehetett ismételni. Kialakult egy olyan helyzet, amely erősen hasonlított a francia forradalom utáni festőnemzedék elé meredő válsághoz: „újra ki kellett találni a festészetet” – ahogy Molnár írja. Ekkor jött a klasszicizmus és a romantika. Nos, Molnáréknak is új eszmény után kellett nézniök. Ősök után, akiket modernizálhatnak, azaz akikben megtalálják igazolásukat. Ezt tette a Nyugat minden jelentős költője (Ady, Babits, Tóth Árpád stb.) is. Ki az északiakhoz menekült, ki a déliekhez, Molnár az utóbbiakhoz (Párizson át!). A reneszánsz ún. primitívjeinél állapodott meg. Átmenetileg. Mindez idehaza merőben újszerűnek hatott. A közönség már kezdett megbarátkozni ily fölfogásban készült képeivel, de az egyháziak mereven elzárkóztak előle. (A frivol Molnár és az oltárképek – hogyan illenek ezek össze?) Tíz évig kellett küzdenie, míg az első oltárképre megkapta a megbízást. Az-

után is jóideig csak ritkán jelentkeztek újszerű főfogásának hívei. De éppen ezáltal lett a hazai korszerű egyházművészet egyik úttörője.

Rómában föladatként tűzte maga elé társaival – Aba-Novákkal, Patkóval, Szőnyivel – együtt a falképfestészet megújítását, amelyet akkor csak kevesen, köztük Nagy Sándor, a pestszenterzsébeti templomképein és id. Éber Sándor bajai festőművész művelt a kor színvonalán. Molnárék rátértek a temperatechnikára, bár Molnár csak kisebb méretű műveknél, és később Benvenuto Cellini-illusztrációiban.

Vallási témájú képeinek tárgyát elsősorban a Bibliából és a szentek életéből, részben pedig az egyháztörténetből merítette. A Madonna-képek voltaképpen az anyaság kultuszának jegyében születtek, egyéb vallásos tárgyú képein pedig a forma, az esztétikum kapott elsődleges szerepet.

Az első siker átmeneti bukással kezdődött. 1927-ben a Szent Ferenc-évforduló alkalmából rendezték meg Budapesten az első egyházművészeti kiállítást, amelyre a megnyomorított ország gazdasági szegénysége dacára is szép díjakat tűztek ki. Molnár is pályázott, a már mondott okok miatt minden esély nélkül. Beküldte Szent Ferenc prédikál a madaraknak c. festményét – a témát Beck Ö. Fülöp szoborban mintázta meg feledhetetlenül –, a bírálóbizottság Molnár képét nem fogadta el. Azonban Gerevich Tibor, a Művészettörténeti Szeminárium egyetemi tanára kíváncsi volt, milyen műveket utasított vissza a bizottság. Molnár képe láttán annyira fölindult, hogy maga készített neki helyet a kiállításon, amihez mint kormánybiztosnak, joga volt. Még ki nem írt külön – ifjúsági – díjjal is jutalmazta. Egy év múlva ezzel a képpel nyerte el a római ösztöndíjat a már említett neves pályatársakkal együtt.

A Golgotát kifejező képein sem a bibliai témán, hanem az örök emberi tragédián, az ártatlan ember szenvedésén s az igazság megcsúfoltatásán van a hangsúly. Az ismert téma nem idegen Kondor Béla és kortársai művészetétől sem. Molnár golgotái jeleneteit nézve nem is annyira a Biblia, mint a történelem zsarnoki korszakai jutnak eszünkbe. Nem utolsó sorban itt is a stilizált formák azok, amik művészettörténeti képzetársításokat váltanak ki belőlünk. Egyik szentasszonya olyan, mint egy falusi vízfordólány, kimondottan falusi életkép.

Egyházművészeti alkotásai egyik részét a falképek, másik részét táblaképek alkotják. Az előbbieket al fresco technikával készülték, mészszebe keverte a festéket és nedves vakolatra festett, ez a megbízhatóbb eljárás.

Leghatalmasabb munkája a Batthyány-téri Szent Anna-templom mennyezetére készült kb. 70 m²-res. (A másik, kisebb rész, Kontuly Béla munkája.) Molnár Szent Anna életéből vett jeleneteket festett az ország egyik legnagyobb templomi boltozatára.

Egy holdvilágos éji környezetben ábrázolt Angyali Üdvözlés-e bombatámadás áldozata lett.

A Farkasréti templomba készített oltárképe a templom bombázásakor pusztult el. Ez is al fresco technikával készült. Egy darabját évekig verte az eső, a hó, emésztette a hideg, a meleg, semmi változás sem mutatkozott rajta, bizonyosságául annak, hogy Molnár kitűnő anyagot használt: évekig álló meszet, akárcsak id. Éber Sándor. Megszorult kollégák kértek kölcsön tőlük ilyenfajta meszet. Különben ezt a képét Szőnyi István Molnár C. Pál egyik legszebb művének tartotta.

1942-ben a Belvárosi templom szárnyasoltárát festette meg Mária életéből vett jelenetekkel. Maga az oltárkép hét-, a predella kétrészes. Mivel a főalakot, Máriát túl profánnak ítélték egyesek, ezért 1951-ben átfestette. Ennek szükségességét maga a művész is belátta. Egy szép női alakot látunk, glória nélkül. Mintha világias környezetbe festette volna.

1950-ben a Tövis utcai ferences templomba falképet, a battonyaiba pedig oltárképet festett. Ez utóbbin Mária mintha éppen akkor lépne a világtörténet színpadára.

1952-ben festett oltárképet a balatonlellei katolikus templomba, dr. Lékai László akkori plébános megbízásából.

A Józsefvárosi plébániatemplomba Szent Bernadettet festette meg, virággal a kezében. Körülötte a gyógyulnivalók és a gyógyultak gyülekezetével.

A Béke téri templomba szárnyasoltárt festett, Szent László életéből vett jelenetekkel. Kb. 45–48 képből áll a hatalmas alkotás. Uganide fából egy 70 cm-es Szent László-szobrot is faragott. – Egy faragott Szent Erzsébet-je Szombathelyen látható.

Szent László mellett Szent Istvánt, a magyarok királyát is megfestette egyik oltárképén.

Egy Madonnáját 1936-ban a Fellner-család vásárolta meg, ma egy vezető Közéleti férfi tulajdona – 1950-ben festett Madonnája a Simó-féle gyűjteménybe, egy későbbi festett Madonnája Gál György Sándor gyűjteményébe került.

1938-ban a velencei biennálén Angyal üdvözlés c. festményével vett részt.

Molnár C. Pál kiállításain rendszeresen szerepeltette vallási, elsősorban bibliai témájú képeit. Így többek közt 1943-ban a Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége és a Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség Délvidéki Szépművészeti Céhe által Újvidéken rendezett kiállításán kilenc kép közül öt bibliai témájú volt (Madonna a gyermekkel, két Menekülés Egyiptomból, Jézus születése, Jézus imádása s csak négy volt világi témájú, köztük az Ülő akt, az Autópálya, az Olasz tó és az Allegória című kép.)

Kétségtelenül hatott rá a stilizáló novecento, de még erősen stilizált – bájosan neoprimitív – képei sem nélkülözik a 20. század világias szellemét és korszerű formanyelvét. Molnár látszatra nyaktörő vállalkozásba kezdett, amikor a kor szépségeszményét állította a központba s még ha a leomló ruha redőzete gyakran a későgótikát idézi is, vagy ha jobban tetszik, a szerényebb alakított barokkot, az arc, a tekintet összbenyomása „nagyvilági” hatást kelt. Érthető hát, ha a hagyományos ízlés nehezen fogadta el Molnár „szent”-képeit. E tekintetben a művész megelőzte a korát; oly szépen festette meg a bibliai életképeket, hogy azok már-már a teljes elvilágiasodás szellemét árasztják magukból, természetesen föl nem adva a vallásos tartalom erkölcsi-neveléstani jelentését. Tulajdonképpen életképek ezek a művei, legyenek oltárképek, freskók vagy táblaképek. Bibliai életképek, s nem ok nélkül helyezük a hangsúlyt a két szó közül az életképekre.

Molnár tulajdonképpen visszatért az őskeresztények Krisztus-ábrázolásához. Azok ui. nem a szenvedő, hanem a diadalmas Királyt látták Krisztusban. A Világ Urát. A feszületen szenvedő, kínban vonagló, bordáit mutató vérző test a gótika óta került előtérbe. Amióta az emberen van a hangsúly, s a trónoló Krisztus helyett a keresztfán szenvedő, haldokló, a levétel után sírba került Krisztus keltette föl a hívek szánalmát, hogy bűnbánatra indítsa a nézőt, akiért szenved a kereszten. A német művészet Krisztusa ez – Grünewaldé, Düreéré: szemben az olasz művészet szellemével, amely a borzalmat ritkán érzékelteti. Legkevésbé Michelangelo vatikáni Pietája, amelynek csillogó carrarai márványán az anyai fájdalom szelíd szeretetté, a szenvedés pedig békévé magasztosodik, a kettő együtt csodálatos összhangba. Nem borzaszt, inkább fölemel és gyönyörködtet. Igazi reneszánsz szellemű alkotás! A kor szülötte, a derűs olasz léleké, szemben a germán művészet szinte vérfagyasztó naturalizmusával. – Molnár C. Pál az olasz hagyományhoz híven, de a magyaréhoz is kapcsolódva, saját kora szellemében festi Madonnáját: a gyermekében gyönyörködő édesanyát, örömet, megilletődést sugározva.

Szij Rezső